

Received/Geliş

: 2024 October/Ekim

Accepted/Kabul

: 2024 November/Kasım

Published/Yayın

: 2024 December/Aralık

Öğretmenlerin Okul İklimi ile Okul Zorbalığına İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Onur Kafalı¹

Atıf/Reference: Kafalı, O. (2024). Öğretmenlerin Okul İklimi ile Okul Zorbalığına İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yönetim ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 370-379.

Özet

Bu araştırmada öğretmenlerin okul iklimi algıları ile okul zorbalığına ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, ilişkisel tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucuna göre; araştırmaya katılan öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ortalamanın altında ve okul iklimi algıları ortalamanın üstünde çıktığı görülmektedir. Okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ortalamanın altında çıkması öğretmenlerin okul zorbalığına karşı hassas oldukları ve okullarda zorbalığa izin vermedikleri söylenebilir. Okul iklimi algıları ortalamanın üstünde çıkması, çalıştıkları okullarda çalışma ortamının eğitim ve öğretime uygun, demokratik bir öğrenme ortamı olduğu söylenebilir. Cinsiyete göre incelemede; erkek öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin tutumları kadın öğretmenlerden daha yüksek çıkmıştır. Diğer yandan okul iklimi algıları kadın ve erkeğe göre değişmemektedir. Medeni duruma göre incelemede; öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi algıları evli ve bekar durumuna göre değişmemektedir. Öğrenim durumuna göre incelemede; öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi algıları lisans ve lisansüstü öğrenimlerine göre değişmemektedir. Yaş gruplarına göre incelemede; öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi algıları yaş gruplarına göre değişmemektedir. Hizmet yılı gruplarına göre incelemede; 6-10 yıl arası hizmet yılı olan öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin algısı 11 yıl ve üstünde hizmet yılı olan öğretmenlerden daha yüksek çıkmıştır. Son olarak öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ile okul iklimi algıları arasında düşük düzeyde, anlamlı ve negatif bir ilişki vardır. Ayrıca, öğretmenlerin okul iklimi algılarının okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Buna göre öğretmenlerin okul ikliminin başarı etkenleri alt boyutundaki 100 birimlik artışın okul zorbalığı davranışını % 23,1 azaltmaktadır. Yine öğretmenlerin okul ikliminin çatışma alt boyutundaki 100 birimlik artışın okul zorbalığı davranışını % 15,3 azaltmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Okul iklimi, öğretmen, okulda zorbalık davranışı, zorbalık.

Examining the Relationship Between Teachers' School Climate and Their Attitudes Towards School Bullying

Abstract

This study aimed to examine the relationship between teachers' perceptions of school climate and their attitudes towards school bullying. The research was carried out with the relational screening model. According to the results of the research; it is seen that the teacher attitudes towards school bullying of the teachers who participated in the research are below average and their perceptions of school climate are above average. The fact that teacher attitudes towards school bullying are below average can be said that teachers are sensitive to school bullying and they do not allow bullying in schools. The fact that school climate perceptions are above average can be said that the working environment in the schools they work in is a democratic learning environment

¹ Şube Müdürü; Isparta Yenişarbademli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, <https://orcid.org/0000-0001-7728-2104>; onurkafali42@gmail.com;

suitable for education and training. In the examination according to gender; male teachers' attitudes towards school bullying were higher than female teachers. On the other hand, school climate perceptions do not change according to women and men. In the examination according to marital status; teachers' attitudes towards school bullying and their perceptions of school climate do not change according to their married and single status. In the examination according to educational status; teachers' attitudes towards school bullying and their perceptions of school climate do not change according to their undergraduate and graduate education. In the examination according to age groups; teachers' attitudes towards school bullying and perceptions of school climate do not change according to age groups. In the examination according to service year groups; perceptions of school bullying of teachers with 6-10 years of service were found to be higher than teachers with 11 years of service and above. Finally, there is a low-level, significant and negative relationship between teachers' attitudes towards school bullying and perceptions of school climate. In addition, teachers' perceptions of school climate significantly predict teachers' attitudes towards school bullying. Accordingly, a 100-unit increase in the success factors sub-dimension of teachers' school climate reduces school bullying behavior by 23.1%. Again, a 100-unit increase in the conflict sub-dimension of teachers' school climate reduces school bullying behavior by 15.3%.

Keywords: School climate, teacher, school bullying behavior, bullying.

1. Giriş

Okul iklimi, öğrenci katılımını, bağlılığını, güvenliğini ve ilişkilerini yakalayan okul iyileştirme çabalarının ayrılmaz bir parçasıdır (Yang, Chan, & Ma, 2020). Hem olumlu hem de olumsuz okul ikliminin öğrenci ve okul personeli deneyimleri, algıları ve sonuçları üzerindeki etkisini kabul etmek ve değerlendirmek için çok sayıda araştırma yapılmaktadır. Araştırmalar, olumlu bir okul ikliminin daha fazla sosyal davranışla (Li, Hu, Chen, & Wu, 2023), akademik başarıyla (Berkowitz, Moore, Astor, & Benbenishty, 2017), riskli davranışlara katılımın azalmasıyla (Doumas vd., 2017) ve öğretmen tükenmişliğinin azalmasıyla ilişkili olduğunu belirlemiştir (Iancu, Rusu, Măroiu, Păcurar, & Maricuțoiu, 2018).

Bazı bireysel faktörlerin (örneğin sınıf düzeyi, cinsiyet vb.) değiştirilememesi veya değiştirilmesinin zor olması nedeniyle eğitim araştırmaları okul ile ilgili değişkenlere odaklanmaktadır. Çünkü eğitimcilerin kolayca değiştiremediği faktörler sorunları ortadan kaldırmada daha az yararlıyken, okul sistemlerinde değiştirilebilen faktörler (örneğin müfredat, öğretmen davranışları) sorunları çözmek için reformların temelini oluşturabilir (Byrnes, 2003). Bu bağlamda okul ortamının kalitesi eğitimcilerin müdahalesi doğrultusunda değiştirilebilir. Okulun fiziksel özelliklerinin yanı sıra okul ortamının kalitesini, okulda bireyler arasındaki ilişkilerin niteliği de belirlemektedir. Okulun fiziksel özelliklerinin yanı sıra okul ortamının kalitesini de okul iklimi belirlemekte; okul iklimi de okulda bireyler arasındaki ilişkilerin niteliği ve öğrenme-öğretme süreci olarak da ifade edilmektedir.

Okul iklimi, bireylerin sosyal, duygusal ve fiziksel olarak güvende hissetmelerini destekleyen normlar, değerler ve beklentileri içermektedir. Okul iklimi, bireylerin davranışlarını etkileyen ve onu diğer okullardan ayıran içsel özelliklerin tamamı olarak düşünülebilir (Baykal, 2007). Okul iklimi, öğretmenler ve öğrenciler arasındaki sosyal etkileşimin bir ürünüdür ve eğitimsel ve sosyal değerlerden etkilenir. Okul ikliminin aynı zamanda okul içindeki ve sınıfların bir bütün olarak sosyal koşullarıyla da ilişkili olduğu söylenebilir. Okul iklimi, öğretmenlerin resmi ve gayri resmi örgütsel yapı, meslektaşları, müdürün liderliği ve örgütte işlerin nasıl yapıldığı hakkındaki kolektif algılarını ifade etmektedir (Kılınç, 2013). Bu nedenle okul iklimi çok boyutlu bir yapıya sahiptir ve araştırmacılar tarafından farklı açılardan incelenmiştir.

Hem sözlü hem de fiziksel davranışları içeren zorbalık, okul şiddetinin en yaygın türü olabilir. Son yıllarda, zorbalık olgusu çocukların okul yaşam kalitesi için ciddi bir sorun olarak kabul edilmiştir (Berthold & Hoover, 2000). Ayrıca, önemli sayıda kurbanın zorbalığa bağlı sosyal ve akademik travma yaşadıklarını bildirmiştir. Yine, kurbanların zorbalığa genellikle okula gitmeme, belirli yerlere gitmeyi reddetme, evden kaçma ve bazı aşırı durumlarda intihar girişiminde bulunma gibi kaçma/kaçınma davranışlarıyla tepki verdiğini bildirmiştir. Araştırmacılar, zorbalık davranışının ortaokulda zirveye ulaşma eğiliminde olduğunu ve genellikle yaşla birlikte azaldığını ileri sürmüşlerdir (Pellegrini & Bartini, 2000).

Pellegrini ve Bartini (2000), zorbalık davranışındaki artışın öğrencilerin ortaokula geçiş yaptıklarında gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu nedenle, zorbalık davranışları öğrencilerin yeni bir akran grubuna geçiş yaparken sosyal statü oluşturma ihtiyaçlarını yansıtmaktadır. Yeni akran gruplarına geçiş ek olarak, erken ergenlik aynı zamanda çapraz cinsiyet temaslarının ve etkileşimlerinin önemli bir hedef haline geldiği bir zamandır. Erken çocukluktan itibaren aynı cinsiyetten etkileşimlerin yerleşik normlarını bozmak riskli olabilir; bu nedenle, genç ergenler, zorbalık olarak yorumlanabilecek itme, dürtme ve alay etme gibi şakacı ve/veya

belirsiz yaklaşımlar kullanarak riskleri en aza indirmeye çalışabilirler (Pellegrini, 2001). Zorbalığın yol açtığı çok sayıda potansiyel olumsuz sonuçla (örneğin, içselleştirilmiş psikopatoloji, cinsel taciz), öğrencilerin zorbalığa yönelik bilişlerini ve tutumlarını incelemek, araştırmacıların ve eğitimcilerin zorbalık davranışlarını azaltan etkili önleme ve müdahale programları geliştirme çabalarına yardımcı olabilir. Bu bilgi, bazı öğrencilerin neden zorbalık yaptığını ve diğerlerinin neden yapmadığını göstermeye yardımcı olabilir ve ayrıca okul çağındaki gençler arasında zorbalık olgusuna katkıda bulunabilecek veya onu sürdürebilecek inançları belirleyebilir.

Bu nedenlerden dolayı araştırmada, öğretmenlerin okul iklimi algıları ile okul zorbalığına ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Bu araştırma, ilişkisel tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir (Karasar, 2005). Çalışma grubunun seçiminde olasılığa dayanmayan örnekleme çeşidinden uygun (amaca yönelik) örnekleme tekniği kullanılmıştır (Şimşek & Yıldırım, 2013). Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri hakkında betimsel istatistiklere ait veriler aşağıdaki Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Değişken	Grup	n	%
Cinsiyet	Kadın	126	51.2
	Erkek	120	48.8
Yaş Grupları	20-30	18	7.3
	31-40	98	39.8
	41-50	85	34.6
	51 ve üzeri	45	18.3
Eğitim durumu	Lisans	183	74.4
	Lisansüstü	63	25.6
Hizmet Yılı	1-5 yıl arası	19	7.7
	6-10 yıl arası	44	17.9
	11-15 yıl arası	50	20.3
	16-20 yıl arası	48	19.5
	20 yıl ve üzeri	85	34.6
Medeni Durumu	Evli	217	88.2
	Bekar	29	11.8
	Toplam	246	100.0

p<.05

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan katılımcıların % 51,2’sinin kadın olduğu; % 39,8’inin 31-40 yaş arası olduğu; % 74,4’ünün lisans mezunu oldukları; % 34,6’sının 20 yıl ve üstü hizmet yılına sahip olduğu ve % 88,2’sinin evli olduğu tespit edilmiştir.

Veri toplama aracı olarak, okul iklimi ölçeği Canlı ve arkadaşları (2018) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek beş boyuttan (23 madde) oluşmaktadır. Ölçek iç tutarlılık alfa değerinin .93 olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin, öğrenciler arasındaki zorbalığa ilişkin tutumlarını saptamak üzere Yeşilyaprak ve Vursun Balanuye (2012) tarafından okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ölçeği geliştirilmiştir. Ölçek dört boyuttan (25 madde) oluşmaktadır. Ölçek iç tutarlılık alfa değerinin .82 olduğu görülmüştür.

İstatistiksel analizler IBM SPSS paket programı ile yapılmıştır. Sürekli değişkenlerin normal dağılıma uygunluğunun Skewness ve Kurtosis testi ile test edilmiştir.

Tablo 2. Ölçek ve Alt Boyutların Normallik Varsayımı

	N	Min	Maks	Ort	S.Sapma	Skewness	Std. Hata	Kurtosis	Std. Hata
Okul Zorbalığına İlişkin Öğretmen Tutumları Ölçeği	246	1.00	3.68	2.0738	.47500	.541	.155	.124	.309
Okul İklimi Ölçeği	246	1.70	5.00	4.0698	.54272	-.857	.155	2.202	.309

p <.05

Okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi ölçeği için çarpıklık ve basıklık değeri +2.0 ile -2.0 arasında olduğu görülmektedir. Tabachnick ve Fidell' e göre de çarpıklık ve basıklık değeri +2.0 ile -2.0 arasında olduğunu zaman parametrik test olarak kabul edilip ona göre işlem yapılabileceğini ifade etmektedir (Tabachnick & Fidell, 2013). Bu anlamda okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi ölçeği normallik varsayımına göre uygun ve parametrik analizlerin yapılabileceği gerekmektedir.

Yukarıdaki tabloya göre katılımcıların okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları genel ve okul iklimi genel tutumlarına ilişkin puanlar bulunmaktadır. Okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları genel puan ortalaması 2,07±0,48 olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin okul iklimi genel tutum puan ortalaması 4,07±0,54 olduğu görülmektedir. Sonuç olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ortalamasının altında ve okul iklimi algıları ortalamasının üstünde çıktığı görülmektedir. Okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ortalamasının altında çıkması öğretmenlerin okul zorbalığına karşı hassas oldukları ve okullarda zorbalığa izin vermedikleri söylenebilir. Okul iklimi algıları ortalamasının üstünde çıkması, çalıştıkları okullarda çalışma ortamının eğitim ve öğretime uygun, demokratik bir öğrenme ortamı olduğu söylenebilir.

3. Bulgular

Araştırmada kullanılan öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi ölçekleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının tespiti için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 3. Ölçeklerin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Ortalama	S.S.	t	df	p
Okul Zorbalığına İlişkin Öğretmen Tutumları Ölçeği	Kadın	126	1.9870	.42615	-2.973	232.652	.003*
	Erkek	120	2.1650	.50733			
Okul İklimi Ölçeği	Kadın	126	4.0504	.56586	-.575	244	.566
	Erkek	120	4.0902	.51890			

*p <.05

Bağımsız örneklem t testi, katılımcıların okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi ölçeklerinin puan ortalamalarının cinsiyete göre tutum farklarını ortaya koymak için kullanılmıştır. Analiz sonucunda istatistiksel anlamda farklar çıkmıştır. Buna göre erkek öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin tutumları kadın öğretmenlerden daha yüksek çıkmıştır. Diğer yandan okul iklimi algıları kadın ve erkeğe göre değişmemektedir.

Araştırmada kullanılan öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi ölçekleri ile medeni durumları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının tespiti için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 4. Ölçeklerin Medeni Durum Değişkenine Göre Karşılaştırılması

	Medeni durum	N	Ortalama	S.S.	t	df	p
Okul Zorbalığına İlişkin Öğretmen Tutumları Ölçeği	Evli	217	2.0741	.47914	.025	244	.980
	Bekar	29	2.0717	.45070			
Okul İklimi Ölçeği	Evli	217	4.0908	.49777	1.169	30.976	.251
	Bekar	29	3.9130	.79815			

*p <.05

Bağımsız örneklem t testi, katılımcıların okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi ölçeklerine ait tutumların medeni duruma göre farklarını ortaya koymak için kullanılmıştır. Analiz sonucunda istatistiksel anlamda fark çıkmamıştır. Buna göre, öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi algıları evli ve bekar durumuna göre değişmemektedir.

Araştırmada kullanılan öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi ölçekleri ile öğrenim durumları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının tespiti için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 5. Ölçeklerin Öğrenim Durum Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Öğrenim durumu			N	Ortalama	S.S.	t	df	p
Okul Zorbalığına İlişkin Tutumları Ölçeği	Lisans	183	2.0542	.46697	-1.104	244	.271	
	Lisansüstü	63	2.1308	.49702				
Okul İklimi Ölçeği	Lisans	183	4.0889	.50261	.938	244	.349	
	Lisansüstü	63	4.0145	.64668				

*p <.05

Bağımsız örneklem t testi, katılımcıların okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi ölçeklerine ait tutumların öğrenim durumuna göre farklarını ortaya koymak için kullanılmıştır. Analiz sonucunda istatistiksel anlamda fark çıkmamıştır. Buna göre, öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi algıları lisans ve lisansüstü öğrenimlerine göre değişmemektedir.

Araştırmada kullanılan öğretmenlerin Okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi ölçekleri ile yaş grupları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının tespiti için ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 6. Ölçeklerin Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması

		f. x ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Okul Zorbalığına İlişkin Öğretmen Tutumları Ölçeği	20-30	18	2.0178	.46713	Gruplar arası Grup içi Toplam	1.587 53.690 55.277	3 242 245	.529 .222	2.385	.070
	31-40	98	2.1559	.43827						
	41-50	85	1.9751	.47513						
	51 ve üzeri	45	2.1040	.53055						
	Total	246	2.0738	.47500						
Okul İklimi Ölçeği	20-30	18	4.0145	.61361	Gruplar arası Grup içi Toplam	.187 71.977 72.164	3 242 245	.062 .297	.210	.890
	31-40	98	4.0550	.49492						
	41-50	85	4.1049	.52716						
	51 ve üzeri	45	4.0580	.64794						
	Total	246	4.0698	.54272						

*p <.05

Yukarıdaki ANOVA tablosuna göre okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi ölçeklerine genel puanlar incelendiğinde; istatistiksel anlamda farklılık çıkmamıştır. Buna göre, öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi algıları yaş gruplarına göre değişmemektedir.

Araştırmada kullanılan öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi ölçekleri ile hizmet yılı arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının tespiti için ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 7. Ölçeklerin Hizmet Yılı Değişkenine Göre Karşılaştırılması

		f. x ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Okul Zorbalığına İlişkin Öğretmen Tutumları Ölçeği	1-5 yıl arası	19	2.0400	.45685	Gruplar arası Grup içi Toplam	2.144 53.133 55.277	4 241 245	.536 .220	2.431	.048*
	6-10 yıl arası	44	2.2664	.44725						
	11-15 yıl arası	50	1.9904	.47257						
	16-20 yıl arası	48	2.0700	.49724						
	20 yıl ve üzeri	85	2.0329	.46563						
Total	246	2.0738	.47500							
Okul İklimi Ölçeği	1-5 yıl arası	19	4.1030	.58677	Gruplar arası Grup içi Toplam	.242 71.922 72.164	4 241 245	.061 .298	.203	.937
	6-10 yıl arası	44	4.0445	.45855						
	11-15 yıl arası	50	4.0983	.54875						
	16-20 yıl arası	48	4.1069	.55766						
	20 yıl ve üzeri	85	4.0379	.57020						
Total	246	4.0698	.54272							

*p <.05

Yukarıdaki ANOVA tablosuna göre okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi ölçeklerine ait genel puanlar incelendiğinde; okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumlarında hizmet yılı değişkenine göre farklılık çıkmıştır. Bu durumda hangi gruplarda farklılık olup olmadığının tespiti için posthoc analizlerinden Sheffe/LSD testi yapılır. LSD analizi sonucuna göre; 6-10 yıl arası hizmet yılı olan öğretmenlerin okul

zorbalığına ilişkin algısı 11 yıl ve üstünde hizmet yılı olan öğretmenlerden daha yüksek çıkmıştır.

Araştırmada kullanılan öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi ölçekleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının tespiti için Pearson Korelasyon testi yapılmıştır.

Tablo 8. Ölçekler ve Alt Boyutlarla Korelasyon Tablosu

Değişkenler	Okul Zorbalığına İlişkin Öğretmen Tutumları Ölçeği	Okul İklimi Ölçeği
Okul Zorbalığına İlişkin Öğretmen Tutumları Ölçeği	1	-.262**
Okul İklimi Ölçeği		1

*p <.05; **p <.01

Yukarıdaki tablodaki korelasyon analizine ilişkin bulgulara göre; öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ile okul iklimi algıları arasında düşük düzeyde, anlamlı ve negatif bir ilişki vardır ($r = -0,262$, $p < 0,01$).

Araştırmada öğretmenlerin okul iklimi algılarının okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları üzerine etkisinin olup olmadığının tespiti için regresyon testi yapılmıştır.

Tablo 9. Okul İklimi Algılarının Okul Zorbalığına İlişkin Öğretmen Tutumları Üzerine Etki Analizi

Değişken	B	Beta	t	Sig.	VIF	R	R ²	Uyarlanmış R ²	F
Sabit	3.193		13.446	.000					
Demokratiklik ve okula adanma	.020	.026	.274	.785	2.576				
Liderlik ve etkileşim	.018	.026	.331	.741	1.762				
Başarı etkenleri	-.231	-.264	-3.171	.002*	1.914	.359 ^a	.129	.111	.008 ^b
Samimiyet	.070	.108	1.318	.189	1.865				
Çatışma	-.153	-.290	-4.156	.000*	1.346				

*p <.05; **p <.01

Öğretmenlerin okul iklimi algılarının okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır [(R= .359; R²= .129; Uyarlanmış R²=.111) F(5,240)= 7,110; p<0,01]. Öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları bağımlı değişken, okul iklimi ise bağımsız değişken olarak alındığı regresyon analizi sonucunda katılımcıların okul iklimi algılarındaki değişimin % 10,6'sını açıklamaktadır (R²= .106). Başka bir ifadeyle, katılımcıların okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları algılarındaki değişimin, okul iklimi davranışının etkilediği görülmektedir.

Yapılan regresyon analizinin t değerlerine bakıldığında, katılımcıların başarı etkenleri alt boyutu [t= -3,171; p= .002 (p<0.01)] algılarının okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumlarını anlamlı bir şekilde negatif yönde yordadığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifade ile katılımcıların başarı etkenleri alt boyutundaki 100 birimlik artışın okul zorbalığı davranışını % 23,1 azaltmaktadır.

Yapılan regresyon analizinin t değerlerine bakıldığında, katılımcıların çatışma alt boyutu [t= -4,156; p= .000 (p<0.01)] algılarının okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumlarını anlamlı bir şekilde negatif yönde yordadığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifade ile katılımcıların çatışma alt boyutundaki 100 birimlik artışın okul zorbalığı davranışını % 15,3 azaltmaktadır.

4. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada öğretmenlerin okul iklimi algıları ile okul zorbalığına ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, ilişkiisel tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların % 51,2'sinin kadın olduğu; % 39,8'inin 31-40 yaş arası olduğu; % 74,4'ünün lisans mezunu oldukları; % 34,6'sının 20 yıl ve üstü hizmet yılına sahip olduğu ve % 88,2'sinin evli olduğu tespit edilmiştir.

Okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları genel puan ortalaması $2,07 \pm 0,48$ olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin okul iklimi genel tutum puan ortalaması $4,07 \pm 0,54$ olduğu görülmektedir. Sonuç olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ortalamasının altında ve okul iklimi algıları ortalamasının üstünde çıktığı görülmektedir. Okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ortalamasının altında çıkması öğretmenlerin okul zorbalığına karşı hassas oldukları ve okullarda zorbalığa izin vermedikleri söylenebilir. Okul iklimi algıları ortalamasının üstünde çıkması, çalıştıkları okullarda çalışma ortamının eğitim ve öğretime uygun, demokratik bir öğrenme ortamı olduğu söylenebilir.

Cinsiyete göre incelemede; erkek öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin tutumları kadın öğretmenlerden daha yüksek çıkmıştır. Diğer yandan okul iklimi algıları kadın ve erkeğe göre değişmemektedir. Medeni duruma göre incelemede; öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi algıları evli ve bekar durumuna göre değişmemektedir. Öğrenim durumuna göre incelemede; öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi algıları lisans ve lisansüstü öğrenimlerine göre değişmemektedir. Yaş gruplarına göre incelemede; öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ve okul iklimi algıları yaş gruplarına göre değişmemektedir. Hizmet yılı gruplarına göre incelemede; 6-10 yıl arası hizmet yılı olan öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin algısı 11 yıl ve üstünde hizmet yılı olan öğretmenlerden daha yüksek çıkmıştır.

Son olarak öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ile okul iklimi algıları arasında düşük düzeyde, anlamlı ve negatif bir ilişki vardır. Ayrıca, öğretmenlerin okul iklimi algılarının okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Buna göre öğretmenlerin okul ikliminin başarı etkenleri alt boyutundaki 100 birimlik artışın okul zorbalığı davranışını % 23,1 azaltmaktadır. Yine öğretmenlerin okul ikliminin çatışma alt boyutundaki 100 birimlik artışın okul zorbalığı davranışını % 15,3 azaltmaktadır.

Tartışma

Araştırma sonuçlarından çıkan okul iklimi ile zorbalık tutumu arasındaki negatif ilişki geçmişteki birçok araştırmayla tutarlıdır. İlk olarak, öğretmen desteğinin artmasıyla birlikte zorbalık algısının azalması ilişkili olduğunu bulunmuştur. Bu durum benzer araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Demaray ve Malecki, 2003; Flaspohler, Elfstrom, Vanderzee ve Sink, 2009; Li, Hu, Chen ve Wu, 2023).

Araştırmalar okul ikliminin zorbalık davranışlarını engelleyebileceğini tutarlı bir şekilde göstermiş olsa da, bugüne kadar bu tür etkilerin nasıl meydana geldiğine dair çok az araştırma yapılmıştır. Etki yollarını anlamak, uygun okul programlarını ve politikalarını tasarlamak, uygulamak ve değerlendirmek için kritik öneme sahiptir.

Öğrenciler üzerinde yapılan araştırmalarda tutarlı olarak (Espelage, Low ve Jimerson, 2014; Gower, McMorris ve Eisenberg, 2015), daha iyi bir okul iklimi bildiren öğrencilerin zorbalığa uğrama olasılığının önemli ölçüde daha düşük olduğu yönündeki sonucu doğrulamaktadır. Bu durumda, olumlu bir iklime sahip okullardaki öğrencilerin daha yüksek düzeyde okul bağlantısı, akran bağlılığı ve sosyal becerilere sahip olması ve bunun da daha az zorbalığı öngörmesidir.

Öneriler

Mevcut araştırmanın sonuçlarına dayanarak okullarda olumlu okul iklimini desteklemek için bazı adımların atılması önerilebilir. Mevcut araştırmanın bulgularından da görülebileceği gibi, okul iklimi algısı yüksek çıkmıştır. Bu nedenle, öğretmenlerin görüşlerini kolayca ve açıkça ifade edebilecekleri ve uzmanlık alanlarına göre karar alma süreçlerine katılabilecekleri açık ve sağlıklı bir okul iklimi yaratmak için okul yöneticilerinin uygun şekilde yönetsel davranışları sergilemeleri oldukça önemlidir. Bu sayede okuldaki zorbalığa karşı tüm öğretmenlerin tutumları birleşerek öğrenciler için sağlıklı okul ortamı oluşturulabilir. Bu nedenle, burada en önemli adım, okullarda çalışan öğretmenlerin güçlendirilmesine yönelik yapısal düzenlemelerin yapılması olacaktır.

Çıkar Çatışması

Bu araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Aslanargun, E. (2009). *The power sources that principals handle in Turkish public elementary and secondary school administration*. Ankara University.
- Baykal, İ. (2007). *İlköğretim okullarının örgüt ikliminin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. İzmir: Ege Üniversitesi.
- Berkowitz, R., Moore, H., Astor, R. A., & Benbenishty, R. (2017). A research synthesis of the associations between socioeconomic background, inequality, school climate, and academic achievement. *Review of Educational Research*, 425–469.
- Berthold, K. A., & Hoover, J. H. (2000). Correlates of bullying and victimization among intermediate students in the Midwestern USA. *School Psychology International*, 65-78.
- Byrnes, J. (2003). Factors predictive of mathematics achievement in white, black, and Hispanic 12th graders. *Journal of Educational Psychology*, 316–326.
- Canlı, S., Demirtaş, H., & Özer, N. (2018). Okul İklimi Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması . *İlköğretim Online*, 1797-1811.
- Demaray, M. K., & Malecki, C. K. (2003). Perceptions of the frequency and importance of social support by students classified as victims, bullies, and bully/victims in an urban middle school. *School Psychology Review*, 471-489.
- Espelage, D., Low, S., & Jimerson, S. (2014). Understanding school climate, aggression, peer victimization, and bully perpetration: Contemporary science, practice, and policy. *School Psychology Quarterly*, 233–237.
- Flaspohler, P. D., Elfstrom, J. L., Vanderzee, K. L., & Sink, H. E. (2009). Stand by me: The effects of peer and teacher support in mitigating the impact of bullying on quality of life. *Psychology in the Schools*, 636-649.
- Gower, A., McMorris, B., & Eisenberg, M. (2015). School-level contextual predictors of bullying and harassment experiences among adolescents. *Social Science & Medicine*, 47–53.
- Iancu, A. E., Rusu, A., Măroiu, C., Păcurar, R., & Maricuțoiu, L. P. (2018). The effectiveness of interventions aimed at reducing teacher burnout: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 373–396.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılınç, A. C. (2013). The relationship between individual teacher academic optimism and school climate. *International Online Journal of Educational Sciences*, 621- 634.
- Li, B., Hu, X., Chen, L., & Wu, C. (2023). Longitudinal relations between school climate and prosocial behavior: The mediating role of gratitude. *Psychology Research and Behavior Management*, 419–430.

- Pellegrini, A. D. (2001). A longitudinal study of heterosexual relationships, aggression, and sexual harassment during the transition from primary school through middle school. *Applied Developmental Psychology*, 119-133.
- Pellegrini, A. D., & Bartini, M. (2000). A longitudinal study of bullying, victimization, and peer affiliation during the transition from primary school to middle school. *American Educational Research Journal*, 699-725.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Tabachnick, B., & Fidell, L. (2013). *Using Multivariate Statistics*. Boston : Pearson.
- Yang, C., Chan, M. K., & Ma, T. L. (2020). School-wide social emotional learning (SEL) and bullying victimization: Moderating role of school climate in elementary, middle, and high schools. *Journal of School Psychology*, 49-69.

EXTENDED ABSTRACT

This study aimed to examine the relationship between teachers' perceptions of school climate and their attitudes towards school bullying. The study was conducted using a relational screening model. It was determined that 51.2% of the participants were female; 39.8% were between the ages of 31-40; 74.4% were undergraduates; 34.6% had 20 or more years of service, and 88.2% were married. The general average score of teachers' attitudes towards school bullying was 2.07 ± 0.48 . The general average score of teachers' attitudes towards school climate was 4.07 ± 0.54 . As a result, it was observed that the teachers' attitudes towards school bullying were below average and their perceptions of school climate were above average. The fact that teachers' attitudes towards school bullying were below average could be said that teachers are sensitive to school bullying and do not allow bullying in schools. The fact that school climate perceptions are above average can be said that the working environment in the schools they work in is a democratic learning environment suitable for education and training.

In the examination according to gender; male teachers' attitudes towards school bullying were higher than female teachers. On the other hand, school climate perceptions do not change according to women and men. In the examination according to marital status; teachers' attitudes towards school bullying and school climate perceptions do not change according to married and single status. In the examination according to educational status; teachers' attitudes towards school bullying and school climate perceptions do not change according to undergraduate and graduate education. In the examination according to age groups; teachers' attitudes towards school bullying and school climate perceptions do not change according to age groups. In the examination according to service year groups; teachers with 6-10 years of service have higher perceptions of school bullying than teachers with 11 years of service and above.

Finally, there is a low-level, significant and negative relationship between teachers' attitudes towards school bullying and school climate perceptions. In addition, teachers' perceptions of school climate significantly predict teachers' attitudes towards school bullying. Accordingly, a 100-unit increase in the success factors sub-dimension of teachers' school climate reduces school bullying behavior by 23.1%. Again, a 100-unit increase in the conflict sub-dimension of teachers' school climate reduces school bullying behavior by 15.3%.

Discussion

The negative relationship between school climate and bullying attitudes obtained from the research results is consistent with many previous studies. First, it was found that increased teacher support was associated with a decrease in bullying perception. This situation is similar to similar research results (Demaray & Malecki, 2003; Flaspohler, Elfstrom, Vanderzee, & Sink, 2009; Li, Hu, Chen, & Wu, 2023).

Although research has consistently shown that school climate can prevent bullying behavior, little research has been done to date on how such effects occur. Understanding the pathways is critical for designing,

implementing, and evaluating appropriate school programs and policies.

Studies on students consistently (Espelage, Low, & Jimerson, 2014; Gower, McMorris, & Eisenberg, 2015) confirm that students who report a better school climate are significantly less likely to be bullied. In this case, students in schools with a positive climate have higher levels of school connectedness, peer connectedness, and social skills, which predict less bullying.

Recommendations

Based on the results of the current study, some steps can be recommended to support positive school climates in schools. As can be seen from the findings of the current study, the perception of school climate was high. Therefore, it is very important for school administrators to exhibit appropriate managerial behaviors to create an open and healthy school climate where teachers can easily and openly express their opinions and participate in decision-making processes according to their areas of expertise. In this way, the attitudes of all teachers against bullying in the school can be united and a healthy school environment can be created for students. Therefore, the most important step here will be to make structural arrangements to strengthen teachers working in schools.